ข้อเสนอแนวคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤติหมอกควันในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน

แบบบูรณาการ

นายเดชา เชื้อบุญยืน
ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
ตำแหน่งเลขที่ 1490 ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนนทบุรี

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
ตำแหน่งเลขที่ 1717 ส่วนสิ่งแวดล้อม
สังกัดสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ปีงบประมาณ 2556

ข้อเสนอแนวคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

แนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤติหมอกควันในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน

แบบบูรณาการ

นายเดชา เชื้อบุญยืน
ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
ตำแหน่งเลขที่ 1490 ส่วนทรัพยากรธรรมชาติ
สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดนนทบุรี

ขอประเมินเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
ตำแหน่งเลขที่ 1717 ส่วนสิ่งแวดล้อม
สังกัดสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง
สำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ปีงบประมาณ 2556

<u>ข้อเสนอแนวคิด/วิธีการเพื่อพัฒนางานหรือปรับปรุงงานให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น</u>

ของ นายเดชา เชื้อบุญยืน ตำแหน่ง นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ

เพื่อประกอบการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ

ตำแหน่งเลขที่ 1717 ส่วนสิ่งแวดล้อม

สังกัดสำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัดลำปาง

เรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาวิกฤติหมอกควันในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน

แบบบูรณาการ

หลักการและเหตุผล

ด้วยในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะระหว่างปี พ.ศ.2550 – 2554 พื้นที่จังหวัดภาคเหนือตอนบน ได้ประสบกับสภาพปัญหาวิกฤติหมอกควันปกคลุมพื้นที่อย่างรุนแรง โดยตรวจพบแนวโน้มของปริมาณฝุ่นขนาดเล็ก (PM_{10}) เพิ่มสูงขึ้น ตั้งแต่เดือนมกราคม ถึงเมษายนของทุกปี ประกอบกับในช่วงเวลาดังกล่าว สภาพอากาศมีความกดอากาศสูง อากาศเย็น แห้งและลมสงบ ทำให้ฝุ่นละอองแขวนลอยอยู่ได้นาน ไม่สามารถกระจายออกไป และตกลงสู่พื้น ก่อให้เกิดสภาพฟ้าหลัวมีหมอกควันปกคลุมทัศนวิสัยต่ำกว่า 1 กิโลเมตรแทบทุกพื้นที่ ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งเกิดจากการไฟป่า และการเผาเศษวัชพืช และสิ่งเหลือใช้จากการเกษตรกรรมของราษฎรในพื้นที่ นอกจากนี้ จากข้อมูล Hotspot ของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ยังพบว่า เกิดปัญหาไฟป่าตามแนวชายแดนของประเทศเพื่อนบ้าน ในช่วงเวลาเดียวกัน จนส่งผลต่อคุณภาพอากาศในพื้นที่ โดยมีปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM_{10}) มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นในทุกพื้นที่ โดยเฉพาะในปี พ.ศ.2553 จากข้อมูลสถานการณ์ ปรากฏว่า พื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ค่า PM_{10} สูงสุด 518 ค่า AQI สูงสุด 419 จังหวัดเชียงใหม่ ค่า PM_{10} สูงสุด 279.9 ค่า AQI สูงสุด 170 จังหวัดลำปาง ค่า PM_{10} สูงสุด 199.1 ค่า AQI สูงสุด 134 จังหวัดลำพูน ค่า PM_{10} สูงสุด 350.3 ค่า AQI สูงสุด 200 ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อม ทำให้คุณภาพอากาศในพื้นที่เสื่อมโทรมลง ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ซึ่งพบว่า มีผู้ป่วยจากโรคทางเดินหายใจ ที่คาดว่าได้รับผลกระทบ เช่น จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 248,034 ราย จังหวัดแม่ฮ่องสอน จำนวน 13,458 ราย รวมทั้งด้านเศรษฐกิจและการท่องเที่ยว ทำให้

จำนวนนักท่องเที่ยวลดลงในช่วงเวลาดังกล่าว เครื่องบินโดยสารไม่สามารถขึ้น – ลง ได้ตามปกติ การจ้างแรงงานด้านการท่องเที่ยวลดลง ทั้งนี้ พบว่า สาเหตุหลักเกิดจากไฟป่าสร้างความเสียหายแก่พื้นที่ป่าไม้ มากกว่า 25,000 ไร่ โดยเกิดจากการเผาไร่บนพื้นที่สูง ร้อยละ 50 การเผาพื้นที่เกษตรถาวร ร้อยละ 20 การชิงเผา ร้อยละ 15 การเก็บหาของป่า ร้อยละ 10 และ การเผาขยะในเขตเมือง ร้อยละ 5

สำนักงานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจังหวัด เป็นหน่วยงานราชการบริหารส่วนภูมิภาค ของสำนักงานปลัดกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีภารกิจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดทำแผนจัดการสิ่งแวดล้อมของจังหวัดและแผนปฏิบัติการเพื่อการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด การติดตาม ประเมินผล และการตรวจสอบสถานการณ์สิ่งแวดล้อมของจังหวัด ตรวจสอบควบคุมแหล่งกำเนิดมลพิษ การจัดทำแผนจัดการทรัพยากรธรรมชาติของจังหวัด รวมทั้งประสานการจัดทำแผนปฏิบัติการและติดตามประเมินผลการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังมีภารกิจด้านการส่งเสริม เผยแพร่ สร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในการสงวน อนุรักษ์ และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของจังหวัด การสร้างเครือข่ายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายดังกล่าว ซึ่งมีทั้งภารกิจที่เกี่ยวกับการอนุญาตต่างๆ ซึ่งเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่เพื่อประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจ การส่งเสริมให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพ ในพื้นที่อันเป็นประโยชน์ในเชิงปัจเจกบุคคล นอกจากนี้ยังมีภารกิจด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การเฝ้าระวัง ติดตาม ตรวจสอบสถานการณ์ด้านสิ่งแวดล้อมอันเป็นประโยชน์ของสาธารณะ และส่งผลกระทบต่อประชาชนโดยรวม การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ เพื่อให้เกิดความสมดุล และอำนวยประโยชน์อย่างยั่งยืน จึงต้องมีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน โดยทำหน้าที่ประสานงาน กับหน่วยงานในสังกัดส่วนกลาง เพื่อให้การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่จังหวัด ให้บรรลุตามกรอบวิสัยทัศน์ มุ่งมั่นอำนวยการให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อประชาชน และ พันธกิจ

ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ประสานความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกระดับ

บทวิเคราะห์/แนวคิด/ข้อเสนอ

บทวิเคราะห์

เมื่อวิเคราะห์จากหลักการเหตุผล และสถานการณ์สภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าสาเหตุของปัญหาวิกฤติหมอกควันในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ สรุปได้ดังนี้

1. การขาดจิตสำนึกและความตระหนักต่อผลกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อมของประชาชน เนื่องจากประชาชนยังขาดองค์ความรู้และจิตสำนึกของผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น การเผาวัชพืชและสิ่งเหลือใช้ในพื้นที่เกษตรกรรม การเผาป่าเพื่อเก็บหาของป่า หรือ ล่าสัตว์ เป็นต้น โดยให้ความสำคัญเฉพาะด้านเศรษฐกิจ การดำเนินวิถีชีวิต ที่ขาดความหนักถึงผลกระทบโดยภาพรวม และไม่ได้ให้ความสำคัญต่อผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมให้ครบถ้วนทุกมิติอย่างแท้จริง

2. การขาดการประสานงานและบูรณาการการดำเนินงานของหน่วยงานต่างๆ และไม่มีแผนปฏิบัติงานที่ชัดเจน รวมทั้งแนวทางการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาที่ดำเนินการโดยมีหน่วยงานที่รับผิดชอบหลายหน่วยงาน ทั้งส่วนกลาง ภูมิภาคและท้องถิ่น ซึ่งแต่ละหน่วยงานมักจะยึดตามกรอบนโยบายและภารกิจที่ได้รับมอบหมายขาดความเชื่อมโยง

3. การพัฒนาและขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะในภาคอุตสาหกรรมการเกษตรและอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ที่ภาคเอกชนมุ่งเน้นการผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการบริโภค โดยมีการส่งเสริม สนับสนุนเกษตรกรให้เพาะปลูกพืชเชิงเดี่ยว และใช้พื้นที่จำนวนมาก ทำให้มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ เพื่อใช้พื้นที่ทำการเกษตร

แนวคิด

ตามกรอบวิสัยทัศน์ของกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คือ มุ่งมั่นอำนวยการให้เกิดการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อประชาชนและพันธกิจกระทรวง ทั้งในด้านอำนวยการให้เกิดการประสานงานและสนับสนุนให้เกิดกระบวนการการบริหารจัดการ โดยการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์การจัดทำแผนปฏิบัติ

ราชการและงบประมาณ รวมทั้งติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และการประสานความร่วมมือในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทุกระดับ สอดคล้องตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของบุคคลและชุมชน ตามมาตรา 46 บุคคลซึ่งรวมกันเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิมย่อมมีสิทธิอนุรักษ์หรือฟื้นฟูจารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะหรือวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่นและของชาติ และมีส่วนร่วมในการจัดการ การบำรุงรักษาและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ และ มาตรา 56 สิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ การคุ้มครองส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพื่อให้ดำรงชีพอยู่ได้อย่างปกติและต่อเนื่องในสิ่งแวดล้อม ที่จะไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ หรือคุณภาพชีวิตของตน ย่อมได้รับความคุ้มครอง ทั้งนี้ ตามที่กฎหมายบัญญัติ รวมทั้งแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามมาตรา 79 ที่กำหนดให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน รวมทั้งบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม พ.ศ.2535 และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่กำหนดให้ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน และกำหนดสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมกับรัฐและชุมชนในการบำรุงรักษา และการได้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ ดังนั้น การบริหารจัดการด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในระดับพื้นที่ จึงควรคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าว และมีเป้าหมายไปสู่ความสมดุลทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป ดังนั้น เพื่อให้การแก้ไขปัญหาวิกฤติหมอก

ควันในพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือตอนบน มีการบูรณาการจากทุกภาคส่วน โดยมีกรอบแนวคิดและบทบาทของ 4 เสาหลักจากภาคส่วนต่างๆ ในการขับเคลื่อนเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา ดังนี้

1. ภาครัฐ : หน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ เป็นแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ทิศทางและเป้าหมายในภาพรวม การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเป็นแบบอย่างและผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ที่เกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามมาตรา 79 ซึ่งมีเจตนารมณ์ที่กำหนดให้ภาครัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน ดังนั้น หน่วยงานและบุคลากรภาครัฐ จึงต้องเป็นองค์กรหลักที่จะเป็นแบบอย่างและผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง และบูรณาการการทำงานของทุกภาคส่วนให้มุ่งไปสู่เป้าหมายร่วมกัน รวมทั้งการบังคับใช้กฎหมายโดยเคร่งครัด เพื่อประโยชน์ของส่วนรวม โดยใช้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ตั้งแต่การร่วมกันค้นหาปัญหา ร่วมคิดวิเคราะห์จนเกิดแนวความคิด และนำไปสู่การวางแผน ซึ่งเป็นไปตามกระบวนการวางแผนแบบมีส่วนร่วมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น 5 ขั้นตอน คือ การคิดค้นปัญหา การวิเคราะห์ปัญหา การวางแผนพัฒนา การดำเนินกิจกรรม และการประเมินผล

2. ภาคท้องถิ่น : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับภาคประชาชนมากที่สุด มีบทบาทและหน้าที่ที่กำหนดตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 และที่แก้ไขเพิ่มเติม และกฎหมายอื่นที่เกี่ยวข้อง จึงมีบทบาทในการกำหนดมาตรการ และการควบคุมในเบื้องต้น ด้วยการออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ตามกรอบของกฎหมาย เพื่อให้มาตรการทางด้านกฎหมายมีผลบังคับอย่างเคร่งครัด นอกจากนี้ ควรมีมาตรการด้านการส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับครัวเรือน การสร้างเครือข่ายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในชุมชน และการสนับสนุนการเฝ้าระวังในระดับชุมชน การจัด ทำแผนปฏิบัติการชุมชน โดยกระบวนการคิดริเริ่มที่มาจากชุมชน และการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามหลักการพัฒนาที่ยั่งยืน เพื่อการป้องกันและระงับยับยั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเบื้องต้น มิให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนอื่นๆ ในภาพรวมต่อไป

3. ภาคประชาชน : เนื่องจากเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบในเบื้องต้น รวมทั้งเป็นต้นทางของปัญหาต่างๆหลายประการ สิ่งที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ได้แก่ การปรับเปลี่ยนทัศนคติของการใช้ทรัพยากร และการดำรงชีวิตที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด การปลุกจิตสำนึกเพื่อสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบต่อประโยชน์ของสาธารณะ การเฝ้าระวัง ดูแล และแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทาง คือระดับครัวเรือนและชุมชน นอกจากนี้ ประชาชนในชุมชน ต้องตระหนักถึงปัญหาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ว่าเป็นประเด็นปัญหาร่วมกันของสังคมโดยรวม ไม่ใช่เป็นปัญหาของปัจเจกบุคคล หรือท้องถิ่น โดยการเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่การค้นหาปัญหา จนกระทั่งถึงการวางแผนและดำเนินการแก้ไขปัญหาในระดับชุมชน ซึ่งจะทำให้ปัญหาในภาพรวมได้รับการแก้ไขไปด้วย สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้และภูมิปัญญาและเป็นต้นแบบแก่ชุมชนอื่นๆ นำไปปรับใช้ตามแต่บริบทของพื้นที่ต่อไป

4. ภาคเอกชน : เป็นองค์กรที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชน และเป็นภาคส่วนที่มีการใช้ทรัพยากรและพลังงานเพื่อการผลิตและบริการสูง และมักก่อให้เกิดผลกระทบต่อสาธารณะ ดังนั้น ภาคเอกชน จึงควรสร้างองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม การดำเนินธุรกิจภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการจัดการที่ดี คำนึงถึงผลกระทบและประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

ข้อเสนอ

แนวทางการแก้ไขปัญหาแบบบูรณาการตามบทบาทและภารกิจของภาคส่วนต่างๆ 4 เสาหลัก ดังนี้

1. ภาครัฐ : หน่วยงานราชการส่วนกลางและส่วนภูมิภาค มีบทบาทในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ เป็นแนวทางการพัฒนาในด้านต่างๆ เพื่อกำหนดเกณฑ์มาตรฐาน ทิศทางและเป้าหมายในภาพรวม การถ่ายทอดองค์ความรู้ การเป็นแบบอย่างและผู้นำแห่งการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการสนับสนุนงบประมาณ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน ได้แก่

1.1 การส่งเสริมการทำการเกษตรแบบใหม่ที่เป็นการเกษตรแบบผสมผสานไม่มุ่งเน้นการปลูกพืชเชิงเดี่ยวที่ใช้พื้นที่จำนวนมาก รวมทั้งการจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ด้วยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ หรือแปรรูปเป็นพลังงานทางเลือก เช่น เชื้อเพลิงเขียว หรือชีวมวล สำหรับใช้ในครัวเรือน

1.2 การเสริมสร้างจิตสำนึกและความตระหนักต่อกระทบด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม อันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของประชาชน เพื่อประโยชน์ในเชิงปัจเจกชน แต่ส่งผลกระทบต่อสาธารณะในภาพรวม

1.3 บูรณาการการทำงานของหน่วยงานที่รับผิดชอบเชิงพื้นที่ (Area Approach) โดยมอบหมายให้มีหน่วยงานเจ้าภาพหลัก เพื่อบูรณาการการทำงาน ตั้งแต่ระดับการศึกษาวิเคราะห์ประเด็นปัญหา การจัดทำแผน การดำเนินงาน การติดตามประเมินผล และการขยายผล สร้างต้นแบบและศูนย์เรียนรู้ในระดับชุมชน

1.4 การจัดทำข้อมูลและปัจจัยที่เกี่ยวข้องสำหรับการจัดการและแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ เช่น พื้นที่ป่าไม้ แหล่งน้ำ พื้นที่เกษตรกรรม จุดความร้อน (Hotspot) วิเคราะห์พื้นที่เสี่ยงระดับต่างๆ แล้วจัดลำดับความสำคัญและกำหนดมาตรการและจัดสรรทรัพยากรตามความเหมาะสม

2. ภาคท้องถิ่น : องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานของรัฐที่อยู่ใกล้ชิดกับภาคประชาชนมากที่สุด จึงมีบทบาทในการกำหนดมาตรการและการควบคุมในเบื้องต้น ด้วยการออกข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ตามกรอบของกฎหมาย เพื่อให้มาตรการทางด้านกฎหมายมีผลบังคับอย่างเคร่งครัด

2.1 ส่งเสริมการป้องกันและแก้ไขปัญหาตั้งแต่ระดับครัวเรือน และสนับสนุนการเฝ้าระวังในระดับชุมชน เพื่อการระงับยับยั้งปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในเบื้องต้น

2.2 สร้างแรงจูงใจให้แก่ชุมชน เพื่อสร้างชุมชนต้นแบบในการพัฒนาที่ยั่งยืน เช่น มอบรางวัล หรือจัดสรรงบประมาณหรือสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มเติม

2.3 ส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกในระดับเยาวชน เพื่อสร้างและปรับเปลี่ยนทัศนคติของชุมชน

2.4 ส่งเสริมการจัดตั้งวิสาหกิจในชุมชนที่เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มผลิตปุ๋ยชีวภาพ กลุ่มเกษตรอินทรีย์ กลุ่มพลังงานทางเลือกหรือพลังงานทดแทน เป็นต้น

3. ภาคประชาชน : เนื่องจากเป็นภาคส่วนที่ได้รับผลกระทบทั้งทางด้านบวกและด้านลบในเบื้องต้น รวมทั้งเป็นต้นทางของปัญหาต่างๆหลายประการ ได้แก่

3.1 การปรับเปลี่ยนทัศนคติของการใช้ทรัพยากร และการดำรงชีวิตที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด เพื่อให้เกิดความตระหนักและความรับผิดชอบต่อประโยชน์ของสาธารณะ

3.2 การเฝ้าระวัง ดูแลและแก้ไขปัญหาตั้งแต่ต้นทาง ด้วยการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผน การเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาในชุมชน เช่น การทำแนวป้องกันไฟป่า การดับไฟป่า การปลูกป่าเพื่อสร้างความชุ่มชื้น

3.3 การสร้างเครือข่ายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยเหลือ สนับสนุน และถ่ายทอดความรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น

4. ภาคเอกชน : เป็นองค์กรที่มีบทบาทต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจและสังคม การสร้างงานสร้างอาชีพให้แก่ประชาชนในชุมชน

4.1 สร้างองค์กรที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม ดำเนินธุรกิจภายใต้หลักธรรมาภิบาลและการจัดการที่ดี คำนึงถึงผลกระทบและประโยชน์ต่อสาธารณะ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

4.2 สนับสนุนกิจกรรมด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ปัญหาวิกฤติหมอกควันที่ปกคลุมพื้นที่กลุ่มจังหวัดภาคเหนือ ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน และมีแนวทางการทำงานที่สอดคล้องกับบทบาท ภารกิจ วัฒนธรรมและวิถีท้องถิ่น

2. มีเครือข่ายด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและเกิดชุมชนต้นแบบ เพื่อที่จะสามารถเฝ้าระวัง ไม่ให้เกิดปัญหาตั้งแต่ระดับชุมชน

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. ร้อยละ 80 ของหมู่บ้าน/ชุมชนในจังหวัด มีกิจกรรมการมีส่วนร่วมเพื่อขับเคลื่อนการเฝ้าระวัง และแก้ไขปัญหาหมอกควันไฟป่าในชุมชน

2. จำนวนวันที่มีค่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM10) และดัชนีคุณภาพอากาศ (AQI) ของแต่ละจังหวัด เกินกว่าค่าเกณฑ์มาตรฐาน ลดลงเท่ากับหรือน้อยกว่า จำนวนวันที่มีค่าปริมาณฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM10) และดัชนีคุณภาพอากาศ (AQI) เกินกว่าค่ามาตรฐาน เฉลี่ยย้อนหลัง 3 ปี

ลงชื่อ.....

(นายเดชา เชื้อบุญยืน)

นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ

ผู้เสนอแนวคิด

วันที่ 18 มีนาคม 2556